

ترکیب تجاری:

رویدادی است که بر اثر آن ۲ یا چند واحد تجاری در قالب یک شخصیت اقتصادی واحد در می آیند. در واقع تجمیع شرکت های جداگانه بصورت یک شخصیت اقتصادی.

انواع ترکیب از نظر نوع فعالیت شرکت ها:**۱. ترکیب افقی:**

در این نوع ترکیب، شرکت ها در یک رشته مشابه فعالیت دارند. معمولاً رقیب یکدیگر هستند. هدف از این ترکیب به انحصار درآوردن یک صنعت خاص می باشد.
مثل: ترکیب شرکت سایپا و پارس خودرو

۲. ترکیب عمودی:

در این ترکیب، شرکت ها در رشته کاری مشابه می باشند ولی در سطوح تولید و یا توزیع کالا باهم فرق دارند. شرکت های ترکیب شده، مکمل یکدیگر می باشند.
هدف: افزایش سطح کارایی عملیات و ثبات در دستیابی به مواد اولیه می باشد. مثل: شرکت ایران خودرو و لاستیک پارس.

۳. ترکیب ناهمگن:

در این حالت، هیچ تناسبی و تشابهی بین فعالیت ها وجود ندارد. مثل: شرکت ایران خودرو و بانک پارسیان.

شخصیت حقوقی شرکت ها بعد از ترکیب:**۱. ادغام یک طرفه (جذب):**

در این حالت بعد از ترکیب، تنها یکی از شرکت ها موجودیت خود را حفظ می نماید. دارایی ها و بدهی های شرکت ترکیب شده به شرکت ترکیب کننده منتقل می شود و شرکت ترکیب شده منحل می گردد.

۲. ادغام تلفیق:

شرکت هایی که با یکدیگر ترکیب می شوند؛ تماماً شخصیت حقوقی خود را از دست می دهند و منحل می شوند و شرکت جدیدی ایجاد می گردد.

۳. تحصیل:

در این روش، هیچ یک از شرکت های ترکیب شونده منحل نمی گردد. بعد از ترکیب، تمامی شرکت ها به عنوان شخصیت حقوقی جداگانه به فعالیت خود ادامه می دهند و فقط کنترل و اداره شرکت های ترکیب شده در اختیار شرکت ترکیب کننده قرار می گیرد.

روش های انجام ترکیب های تجاری:

۱. از طریق خرید خالص دارایی ها
۲. از طریق خرید سهام

۱. از طریق خرید خالص دارایی ها:

در این روش، یک واحد تجاری، تمام یا بخشی از خالص دارایی های واحد تجاری دیگری را تحصیل می نماید. این روش ترکیب از طریق صدور سهام، پرداخت وجه نقد یا واگذاری سایر دارایی ها صورت می گیرد.

۲. از طریق خرید سهام:

واحد تجاری، اکثریت سهام عادی دارای حق رأی شرکت تجاری دیگری را از طریق صدور سهام، پرداخت وجه نقد یا واگذاری سایر دارایی ها تحصیل می کند.

مثال:

- حالت ۱: زمین xx

وجه نقد/ موجودی کالا/ سرمایه xx

- حالت ۲: سرمایه گذاری در سهام سایر شرکت ها xx

وجه نقد/ موجودی کالا/ سرمایه xx

مسئله ۱:

در تاریخ ۹۱/۰۱/۰۱، شرکت الوند، خالص دارایی های شرکت سهند را نقداً به مبلغ ۱۵۰.۰۰۰ ریال خریداری نمود. دارایی های شرکت سهند به مبلغ ۱۹۰.۰۰۰ ریال و بدهی ها مبلغ ۴۰.۰۰۰ ریال می باشند. مطلوب است ثبت عملیات حسابداری فوق:

۹۱/۰۱/۰۱

الوند: شرکت اصلی

سهند: شرکت فرعی

روش خرید: خالص دارایی ها

خرید نقدی: ۱۵۰.۰۰۰ ریال

دارایی ها: ۱۹۰.۰۰۰ ریال

بدهی ها: ۴۰.۰۰۰ ریال

وجه نقد: ۱۵۰.۰۰۰

خالص دارایی ها = ۱۹۰.۰۰۰ - ۴۰.۰۰۰ = ۱۵۰.۰۰۰	خالص دارایی = دارایی - بدهی
---	-----------------------------

الوند:

۹۱/۰۱/۰۱

دارایی ها: ۱۹۰.۰۰۰

بدهی ها: ۴۰.۰۰۰

وجه نقد: ۱۵۰.۰۰۰

خرید نقدی خالص دارایی ها

مسئله ۲:

شرکت الف، خالص دارایی های شرکت ب را به مبلغ ۱۵۰.۰۰۰ ریال با صدور ۱۰۰ برگ سهام عادی ۱۰۰۰ ریالی به ارزش بازار ۱.۵۰۰ ریالی خریداری نمود.
دارایی های شرکت ب مبلغ ۱۹۰.۰۰۰ ریال و بدهی ها ۴۰.۰۰۰ ریال می باشد. مطلوب است ثبت عملیات مالی فوق:

الف: شرکت اصلی

ب: شرکت فرعی

روش خرید: خالص دارایی ها

نحوه خرید: صدور سهام

دارایی ها: ۱۵۰.۰۰۰

بدهی ها: ۴۰.۰۰۰

اسمی 100×1000 }
سهام منتشر شده }
بازار ۱.۵۰۰

دارایی ها: ۱۹۰.۰۰۰

بدهی ها: ۴۰.۰۰۰

سرمایه: ۱۰۰.۰۰۰

(ارزش اسمی - ارزش بازار) $\times$ تعداد سهام = صرف سهام (سود)

$$100(1.500 - 1000) = 50.000 \text{ صرف سهام}$$

قیمت اسمی $\times$ تعداد = سرمایه

$$1000 \times 100 = 100.000 \text{ سرمایه}$$

- در دفاتر شرکت، سهام منتشر شده حتماً به ارزش اسمی ثبت می شود.

مسئله ۳:

شرکت زمرد، ۱۰٪ سهام عادی دارای حق رأی شرکت الماس را به مبلغ ۵۰۰.۰۰۰ ریال نقداً خریداری نمود. مطلوب است ثبت عملیات در دفتر مذکور (روزنامه).

شرکت اصلی: زمرد

شرکت فرعی: الماس

روش خرید: خرید سهام

نحوه خرید: خرید نقدی ۵۰۰.۰۰۰ ریال

- سرمایه گذاری در سهام شرکت الماس ۵۰۰.۰۰۰

وجه تقد ۵۰۰.۰۰۰

مسئله ۴:

شرکت اطلس ۱۰٪ سهام عادی دارای حق رأی شرکت مینا را به مبلغ ۷۵۰.۰۰۰ ریال با صدور ۷۵۰ سهم ۱۰۰۰ ریالی خریداری نمود.

شرکت اصلی: اطلس

شرکت فرعی: مینا

روش خرید: خرید سهام

نحوه خرید: صدور سهام ۷۵۰×۱۰۰۰ سهم

- سرمایه گذاری در سهام شرکت مینا ۷۵۰.۰۰۰

سرمایه ۷۵۰.۰۰۰

مسئله ۵:

بدهی

۹۶/۰۷/۱۷

شرکت کاوه ۱۰٪ خالص دارایی های شرکت کیوان را به مبلغ ۱۰۰.۰۰۰ ریال خریداری کرده است. ارزش روز دارایی ها و بدهی های شرکت کیوان تقریباً برابر ارزش دفتری هستند. ترازنامه شرکت کیوان در هنگام خرید به شرح زیر است:

ترازنامه

۱۰.۰۰۰	بدهی	۱۰.۰۰۰	نقد
۸۰.۰۰۰	سهام عادی	۱۵.۰۰۰	کالا
۲۰.۰۰۰	سود انباشته	۴۵.۰۰۰	زمین
		۴۰.۰۰۰	ساختمان
۱۱۰.۰۰۰	جمع بدهی و ح ص س	۱۱۰.۰۰۰	جمع دارایی ها

شرکت اصلی: کاوه

شرکت فرعی: کیوان

روش خرید: خالص دارایی ها

نحوه خرید: خرید نقدی ۱۰۰.۰۰۰

دارایی ها: ۱۱۰.۰۰۰

بدهی: ۱۰.۰۰۰

- دارایی ها ۱۱۰.۰۰۰

بدهی ۱۰.۰۰۰

وجه نقد ۱۰۰.۰۰۰

خرید نقدی خالص دارایی ها

مسئله ۶:

شرکت منصور ۱۰٪ خالص دارایی های شرکت جاوید را به مبلغ ۱۵۰.۰۰۰ ریال با صدور سهام ۱۰۰۰ ریالی خریداری کرد. ارزش روز و دفتری دارایی های شرکت جاوید تقریباً برابر بوده اند. ترازنامه شرکت جاوید در زیر ارائه شده است. مطلوبست ثبت های لازم در دفاتر شرکت منصور.

ترازنامه

۲۰.۰۰۰	بدهی	۲۰.۰۰۰	نقد
۱۲۰.۰۰۰	سهام عادی	۵۰.۰۰۰	کالا
۳۰.۰۰۰	سود انباشته	۶۰.۰۰۰	زمین
		۴۰.۰۰۰	ساختمان
۱۷۰.۰۰۰	جمع بدهی و ح ص س	۱۷۰.۰۰۰	جمع دارایی ها

شرکت اصلی: منصور

شرکت فرعی: جاوید

روش خرید: خالص دارایی ها

نحوه خرید: صدور سهام

- دارایی ها ۱۷۰.۰۰۰

بدهی ۲۰.۰۰۰

سرمایه

صرف سهام

مسئله ۷:

شرکت گلبرگ ۱۰٪ خالص دارایی شرکت گلا را به مبلغ ۵۰۰.۰۰۰ ریال به صورت نقد خریداری کرده است. ترازنامه گلا در زیر ارائه شده است. مطلوبست ثبت های لازم در دفاتر شرکت گلبرگ.

ترازنامه

۱۰۰.۰۰۰	بدهی	۵۰.۰۰۰	نقد
۴۰۰.۰۰۰	سهام عادی	۵۰.۰۰۰	کالا
۵۰.۰۰۰	سود انباشته	۲۰۰.۰۰۰	زمین
		۲۵۰.۰۰۰	ساختمان
۵۵۰.۰۰۰	جمع بدهی و ح ص س	۵۵۰.۰۰۰	جمع دارایی ها

شرکت اصلی: گلبرگ

شرکت فرعی: گلا

روش خرید: خرید نقدی ۵۰۰.۰۰۰ ریال

نحوه خرید: بصورت نقدی

- دارایی ها ۵۵۰.۰۰۰

بدهی ۱۰۰.۰۰۰

وجه نقد ۵۰۰.۰۰۰

مسئله ۸:

شرکت صابر ۱۰۰٪ خالص دارایی شرکت صالح را به مبلغ ۳۵۰.۰۰۰ ریال به صورت نقد خریداری کرده است. ترازنامه گلا در زیر ارائه شده است. مطلوبست ثبت های لازم در دفاتر روزنامه.

ترازنامه

۱۰۰.۰۰۰ بدهی	۵۰.۰۰۰ نقد
۴۰۰.۰۰۰ سهام عادی	۵۰.۰۰۰ کالا
۵۰.۰۰۰ سود انباشته	۲۰۰.۰۰۰ زمین
	۲۵۰.۰۰۰ ساختمان
جمع بدهی و ح ص س ۵۵۰.۰۰۰	جمع دارایی ها ۵۵۰.۰۰۰

شرکت اصلی: صابر

شرکت فرعی: صالح

روش خرید: خالص دارایی ها

نحوه خرید: خرید نقدی ۳۵۰.۰۰۰

- دارایی ها ۵۵۰.۰۰۰

بدهی ۱۰۰.۰۰۰

وجه نقد ۳۵۰.۰۰۰

مسئله ۹:

شرکت حامد ۱۰۰٪ خالص دارایی های شرکت محمود را با صدور ۱۰۰۰ برگ سهام عادی ۵۰۰ ریالی که در بازار ۷۰۰ ریالی معامله می شود.

ترازنامه

۱۰۰.۰۰۰ بدهی	۲۰۰.۰۰۰ نقد
۵۰۰.۰۰۰ سهام عادی	۱۰۰.۰۰۰ کالا
۱۰۰.۰۰۰ سود انباشته	۲۰۰.۰۰۰ زمین
	۲۰۰.۰۰۰ ساختمان
جمع بدهی و ح ص س ۷۰۰.۰۰۰	جمع دارایی ها ۷۰۰.۰۰۰

شرکت اصلی: حامد

شرکت فرعی: محمود

روش خرید: خالص دارایی ها

نحوه خرید: صدور سهام

تعداد سهام: ۱۰۰۰ برگ

ارزش اسمی: ۵۰۰ ریال

ارزش بازار: ۷۰۰ ریال

دارایی: ۷۰۰.۰۰۰

بدهی: ۱۰۰.۰۰۰

- دارایی ها ۷۰۰.۰۰۰

بدهی ۱۰۰.۰۰۰

سرمایه ۵۰۰.۰۰۰

صرف سهام ۲۰۰.۰۰۰

مسئله ۱۰ :

شرکت جمال ۱۰٪ خالص دارایی های شرکت کمال را با صدور ۲۰۰۰ برگ سهام عادی ۱۰۰۰ ریالی که در بازار ۲.۵۰۰ ریال معامله می شود خریداری نمود.

ترازنامه

۱۰۰.۰۰۰ بدهی	۲۰۰.۰۰۰ نقد
۲.۹۰۰.۰۰۰ سهام عادی	۵۰۰.۰۰۰ کالا
۲۰۰.۰۰۰ سود انباشته	۱.۰۰۰.۰۰۰ زمین
	۱.۵۰۰.۰۰۰ ساختمان
جمع بدهی و ح ص س ۳.۲۰۰.۰۰۰	جمع دارایی ها ۳.۲۰۰.۰۰۰

شرکت اصلی: جمال

شرکت فرعی: کمال

روش خرید: خالص دارایی ها

نحوه خرید: صدور سهام

تعداد سهام: ۲۰۰۰

ارزش اسمی: ۱۰۰۰

ارزش بازار: ۲۵۰۰

دارایی: ۳.۲۰۰.۰۰۰

بدهی: ۱۰۰.۰۰۰

$$\text{صرف سهام} = 2000(2500 - 1000) = 3.000.000$$

$$\text{سرمایه} = 2000 \times 1000 = 2.000.000$$

مسئله ۱۱ :

ترازنامه شرکت های مریم و حامد (حمید و شبنم) در تاریخ ۹۶/۰۶/۳۱ با اطلاعات مربوط به ارزش های منصفانه آنها به شرح زیر است:

شرکت حامد		شرکت مریم		شرح
ارزش منصفانه	مبلغ دفتری	ارزش منصفانه	مبلغ دفتری	
۱.۷۵۰.۰۰۰	۱.۷۵۰.۰۰۰	۴.۵۰۰.۰۰۰	۴.۵۰۰.۰۰۰	وجه نقد و مطالبات
۱.۵۰۰.۰۰۰	۱.۲۵۰.۰۰۰	۳.۲۵۰.۰۰۰	۳.۰۰۰.۰۰۰	موجودی کالا
۶.۵۰۰.۰۰۰	۴.۰۰۰.۰۰۰	۹.۰۰۰.۰۰۰	۷.۵۰۰.۰۰۰	دارایی ثابت
	۷.۰۰۰.۰۰۰		۱۵.۰۰۰.۰۰۰	جمع دارایی ها
۷۵۰.۰۰۰	۷۵۰.۰۰۰	۱.۲۵۰.۰۰۰	۱.۲۵۰.۰۰۰	بدهی جاری
	۵.۰۰۰.۰۰۰		۱۰.۰۰۰.۰۰۰	سرمایه سهام عادی
	۱.۰۰۰.۰۰۰		۲.۰۰۰.۰۰۰	صرف سهام عادی
	۲۵۰.۰۰۰		۱.۷۵۰.۰۰۰	سود انباشته
	۷.۰۰۰.۰۰۰		۱۵.۰۰۰.۰۰۰	جمع بدهی و ح ص س

در تاریخ ۰۶/۳۱ شرکت مریم براساس یک موافقتنامه تمام دارایی ها و بدهی های شرکت حامد را در ازای صدور ۴۰۰۰ سهم عادی ۱۰۰۰ ریالی تحصیل نمود. در این تاریخ ارزش بازار هر سهم شرکت های مریم و حامد به ترتیب ۲.۵۰۰ ریالی و ۱.۸۰۰ ریالی می باشد. مطلوبست :

۱. محاسبه بهای تمام شده ترکیب تجاری
۲. محاسبه سرقفی ناشی از تحصیل
۳. انجام ثبت لازم در دفتر روزنامه شرکت مریم در تاریخ ترکیب تجاری
۴. تهیه ترازنامه شرکت مریم بلافاصله پس از ترکیب

ارزش دفتری ← دارایی - استهلاک = ارزش باقیمانده

نکته: بهای تمام شده ترکیب عبارت است از وجه نقد پرداختی به اضافه هرگونه مخارجی که مستقیماً مرتبط با ترکیب می باشد. مانند: مخارج ثبت و حق الزحمه پرداختی به ارزیابان و مشاورین حقوقی.

نکته: واحد تحصیل کننده باید در تاریخ تحصیل بهای تمام شده ترکیب تجاری را براساس ارزش منصفانه دارایی ها و بدهی ها در دفاتر خود ثبت نماید.

نکته: در صورتی که بهای تمام شده ترکیب بیشتر از ارزش منصفانه دارایی ها و بدهی ها باشد؛ مبلغ مزاد به عنوان سرقفی شناسایی می شود. به این معنی که واحد تحصیل کننده برای کسب شرکت فرعی و کسب منافع اقتصادی در آینده مبلغ بیشتری پرداخت می کند و اگر بهای تمام شده ترکیب کمتر از ارزش منصفانه دارایی ها و بدهی ها باشند؛ مبلغ کسری سرقفی منفی می باشد که به دلیل اشتباه در اندازه گیری ارزش منصفانه ایجاد شده است.

مخارج مستقیم ترکیب + وجه نقد پرداختی = بهای تمام شده ترکیب

در حالی که روش خرید از طریق سهام باشد. → ارزش سهام بازار × تعداد سهام منتشر شده = بهای تمام شده

روش خرید }
۱. خالص دارایی
۲. سرمایه (سهام)

ارزش سهام بازار × تعداد سهام منتشر شده = بهای تمام شده

$$۱۰.۰۰۰.۰۰۰ = ۴.۰۰۰ \times ۲.۵۰۰ = \text{بهای تمام شده}$$

شرکت اصلی: مریم

شرکت فرعی: حامد

روش خرید: دارایی ها و بدهی ها

ارزش بازار: ارزش منصفانه

- وجه نقد و مطالبات و بدهی ها همیشه ثابت می مانند. پس ارزش دفتری و ارزش منصفانه آنها برابر است.

ارزش منصفانه بدهی - ارزش منصفانه دارایی = ارزش بازار شرکت

$$۷۵۰.۰۰۰ - ۶.۵۰۰.۰۰۰ + ۱.۵۰۰.۰۰۰ + ۱.۷۵۰.۰۰۰ = \text{ارزش بازار شرکت}$$

$$\text{ارزش شرکت} = ۹.۰۰۰.۰۰۰$$

ارزش بازار - بهای تمام شده = سرقفلی

$$\text{دارایی جدید} \leftarrow \text{سرقفلی} = ۱.۰۰۰.۰۰۰ = ۹.۰۰۰.۰۰۰ - ۱۰.۰۰۰.۰۰۰ = \text{سرقفلی}$$

- این سرقفلی، سرقفلی مثبت است یعنی مازاد پرداختی داشتیم.

وجه نقد و مطالبات ۱.۷۵۰.۰۰۰

موجودی کالا ۱.۵۰۰.۰۰۰

دارایی ثابت ۶.۵۰۰.۰۰۰

سرقفلی ۱.۰۰۰.۰۰۰

بدهی جاری ۷۵۰.۰۰۰

سرمایه ۴.۰۰۰.۰۰۰

صرف سهام عادی ۶.۰۰۰.۰۰۰

صرف سهام

۲.۰۰۰.۰۰۰	
۶.۰۰۰.۰۰۰	
۸.۰۰۰.۰۰۰	

ارزش اسمی = تعداد سهام × صرف سهام

$$\text{سهم} = ۴.۰۰۰ \times ۱۰۰۰ = ۴.۰۰۰.۰۰۰$$

(ارزش اسمی - ارزش بازار) تعداد سهام = صرف سهام

$$\text{صرف سهام} = ۴.۰۰۰ (۲.۰۰۰ - ۱۰۰۰) = ۶.۰۰۰.۰۰۰$$

سرمایه مریم

۱۰.۰۰۰.۰۰۰	
۴.۰۰۰.۰۰۰	
۱۴.۰۰۰.۰۰۰	

ترازنامه تلفیق

شرح	شرکت مریم	شرکت فرعی	جمع	شرح	شرکت مریم	شرکت فرعی	جمع
وجه نقد و مطالبات	۴.۵۰۰.۰۰۰	۱.۲۵۰.۰۰۰	۱.۷۵۰.۰۰۰	بدهی جاری	۷۵۰.۰۰۰	—	۷۵۰.۰۰۰
موجودی کالا	۳.۰۰۰.۰۰۰	۱۴.۰۰۰.۰۰۰	۱.۵۰۰.۰۰۰	سرمایه	—	—	—
دارایی ثابت	۷.۵۰۰.۰۰۰	۸.۰۰۰.۰۰۰	۶.۵۰۰.۰۰۰	صرف سهام	—	—	—
سرقفلی	—	۱.۷۵۰.۰۰۰	۱.۰۰۰.۰۰۰	سود انباشته	—	—	—

چون نحوه خرید، دارایی ها و بدهی ها بود؛ پس ما نباید سرمایه شرکت فرعی را در ترازنامه بیاوریم.

$$\text{سرمایه شرکت مریم (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) + سرمایه بدست آمده (۴.۰۰۰.۰۰۰) = ۱۴.۰۰۰.۰۰۰}$$

مسئله ۱۲:

شرکت ساحل در تاریخ ۱۳۹۱/۰۸/۰۱ با پرداخت مبلغ ۳.۵۰۰.۰۰۰ ریال وجه نقد، تمام دارایی ها و بدهی های شرکت دریا را که مبلغ دفتری آنها به ترتیب ۴.۲۰۰.۰۰۰ ریال و ۱.۷۵۰.۰۰۰ ریال بود؛ تحصیل نمود و مبلغ ۱۵۰.۰۰۰ ریال بابت حق الزحمه کاغزار پرداخت کرد. در این تاریخ ارزش منصفانه تمام دارایی ها و بدهی های شرکت دریا به استثناء زمین و ساختمان برابر با مبلغ دفتری آنها می باشد. هنگام انتقال دارایی ها و بدهی ها مبلغ ۴۲۰.۰۰۰ ریال سرقفلی شناسایی گردید. همچنین شرکت ساحل تشخیص داد حق اختراع ایجاد شده توسط شرکت دریا که ارزش منصفانه آن ۱۵۰.۰۰۰ ریال می باشد در دفاتر شرکت ثبت نشده است. با فرض اینکه مبلغ دفتری زمین و ساختمان در تاریخ تحصیل ۲.۱۳۰.۰۰۰ ریال بوده است؛ مطلوب است محاسبه ارزش منصفانه در تاریخ تحصیل.